

Representantforslag 45 S

(2011–2012)

fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Jan-Henrik Fredriksen, Ingebjørg Godskesen, Arne Sortevik, Oskar J. Grimstad og Åge Starheim

Dokument 8:45 S (2011–2012)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Jan-Henrik Fredriksen, Ingebjørg Godskesen, Arne Sortevik, Oskar J. Grimstad og Åge Starheim om å opprette et nytt sårbarhetsutvalg

Til Stortinget

Bakgrunn

Det forrige sårbarhetsutvalget fra 1999 la frem sin rapport 5. april 2002. Nøyaktig fire år senere, 5. april 2006, kom NOU 2006:6 Når sikkerheten er viktigst – Beskyttelse av landets kritiske infrastrukturer og kritiske samfunnsfunksjoner, som viste at mange av tiltakene ikke hadde blitt fulgt opp. Flom, ras, vulkanutbrudd, ekstremvær og feil på telenettet har de siste årene vist at det er store mangler i beredskapen i Norge. Det er derfor på høy tid med et nytt sårbarhetsutvalg for å løse de langsiktige utfordringene, og forslagene et slikt utvalg legger frem, må bli tatt på alvor. Forslagsstillerne fremmer i tillegg et separat representantforslag knyttet til finansiering av opprydningen etter naturkatastrofene i 2011.

Dette vil også inneholde forslag til konkrete tiltak som må iverksettes raskt, avhengig av sårbarhetsutvalgets mer langsiktige beredskapstiltak for å styrke beredskapen i forbindelse med ras, flom og ekstremvær.

Orkanen Dagmar 25. desember 2011 førte til store ødeleggelser, og da uværet løyet, hadde 100 000 personer mistet strømmen. Det gjaldt blant annet nesten hele Sunnmøre, der den sentrale strømforsyningen fra både nord og sør brøt sammen. Flere jernbanelinjer ble stengt, for eksempel Bergensbanen som ble rammet av ras på strekningen mellom Voss

og Arna. En uke etter orkanen var fortsatt mange husstander uten strøm, og 600 husstander manglet fasttelefon. Grunnen til at det tok så lang tid, var trær som falt over linjetraseene. Energisjef Jan Træen i Stryn Energi AS oppsummerte i Dagbladet 31. desember 2011 problemet på en kort og konsis måte:

«Det sier seg selv at linjetraseen på tolv meters bredde ikke stopper enorme grantrær på 30 meter.»

I april 2010 ble hele luftrommet over Norge og store deler av resten av Europa stengt grunnet aske fra den islandske vulkanen Eyjafjallajökull. Flyselskapene tapte penger, og det norske språket fikk et nytt ord, nemlig «askefast». Vulkanutbruddene ga en kraftig påminnelse om hvor sårbart Norge er. Mens en flytur fra Oslo til Bergen tar 50 minutter, bruker man hele 8 timer med bil. Flyturen fra Gøteborg til København er nesten like lang, men der bruker man bare litt over 3 timer med bil. Når lufttrafikken rammes, rammes Norge dermed langt hardere enn andre land. Det betyr at samferdselspolitikken i for liten grad har tatt hensyn til sårbarheten i det norske transportnettet.

Et moderne samfunn er helt avhengig av at tele- og datanettet fungerer hele tiden. I 2011 var det flere alvorlige sammenbrudd i Telenors nett, noe som førte til skarp kritikk fra Post- og teletilsynet. 23. mai 2011 førte to separate brudd på samme fiberkabel i Telenors nett til at store deler av Midt-Norge var helt uten mobildekning i tre og en halv time, og blant annet flytrafikken ble skadelidende. Noen uker senere, 10. juni 2011, kom det mest omfattende sammenbrudd i mobilnettet noensinne, der taletrafikk og SMS i hele landet ble rammet. Det tok over 10 timer fra problemene oppsto til trafikkavviklingen begynte å normalisere seg. Dette skjedde samtidig med flommen som rammet områdene rundt Gudbrandsdalen

og Østerdalen, der blant annet E6 og Dovrebanen måtte stenges. Feilen 10. juni ble utløst av omstart på en server. En tredje kollaps skjedde fredag 17. juni 2011, og kunder i Nordland, Møre og Romsdal, Troms og Sogn og Fjordane var uten GSM-nett i flere timer. Der er verdt å huske på at mobilnettet er det viktigste «nødnettet» for folk flest ved kriminalitet og naturkatastrofer. Samferdselsminister Magnhild Meltveit Kleppa tok i sitt svar 29. juni 2011 på representanten Bård Hoksruuds skriftlige spørsmål (Dokument nr. 15:1722 (2010–2011)) til orde for en analyse av mobil sårbarhet i Norge. Ifølge regjeringens nettsider skal statsråden motta denne rapporten 13. januar 2012. Forslagsstillerne mener at denne rapporten er noe et nytt sårbarhetsutvalg bør se nærmere på.

Da Stortinget behandlet Prop. 13 S (2011–2012) om fellesprosjektet E6–Dovrebanen, gikk stortingsflertallet inn for en trasé for Dovrebanen som innebærer en betydelig risiko for flom og ras, fordi man bygger i Mjøsas strandsone. Dette er noe som i fremtiden vil kunne gjøre togtrafikken mellom nord og sør i landet mer sårbar for naturkatastrofer. Saken viser at man kanskje i større grad bør ta hensyn til eventuelle fremtidige naturkatastrofer allerede i planleggingsfasen.

Etter den kalde krigens slutt ble beredskapen på en rekke områder tonet ned betraktelig. Dette kan ha gjort Norge mer sårbart for naturkatastrofer. Fremskrittspartiet fremmet for øvrig forslag om 201 mill. kroner i en egen budsjettpost til uforutsette skred-, ras- og flomhendelser (kap. 1320 Statens vegvesen, post 32 (ny) Uforutsette skred-, ras- og flomhendelser). Forslaget ble nedstemt 7. desember 2011, dvs. 19 dager før orkanen Dagnars herjinger. Bakgrunnen for forslaget var blant annet erfaringene fra flom- og jordrassituasjonen i Gudbrandsdalen et halvt år tidligere. Dette er et forslag et nytt sårbarhetsutvalg bør vurdere i forbindelse med sitt arbeid.

Det forrige sårbarhetsutvalget hadde følgende mandat:

«Utvalget skal utrede samfunnets sårbarhet med sikte på å styrke samfunnets sikkerhet og beredskap.

Arbeidet i utvalget skal ta utgangspunkt i nasjonale og internasjonale utviklingstrekk av betydning for beredskapsarbeidet.

Utvalget skal gi en helhetlig beskrivelse av risikoen for ekstraordinære påkjenninger mot det sivile samfunnet i fred, sikkerhetspolitiske kriser og krig. Dette omfatter vurderinger knyttet til den økende sårbarheten i samfunnet for avbrudd i viktige forsyninger av varer og tjenester som følge av menneskelige feil, tekniske sammenbrudd, naturkatastrofer, terror, sabotasje eller krigshandlinger. Dette innbefatter også en vurdering av risiko, sårbarhet og beredskap på sivil side for å møte omfattende epidemier og uhell med, eller bevisst bruk av, atom-, biologiske eller kjemiske våpen eller materialer. Et felles risiko-

bilde skal danne grunnlag for prioriteringer og anbefalinger om tiltak.

Utvalget skal analysere sårbarhetssituasjonen og gi en prinsipiell vurdering av styrke og svakheter ved dagens beredskapssystemer. På grunnlag av dette skal utvalget gi generelle og prinsipielle anbefalinger til tiltak for å sikre en akseptabel sikkerhet for sivilbefolkningen og kritiske samfunnstjenester i fred, kriser og krig. Utvalget skal herunder vurdere organiseringen av det sårbarhetsreducerende arbeidet.

En sentral problemstilling vil være prioritering av fremtidig innretning av, og oppgaver for, den sivile beredskapen. Utvalget skal foreta en prinsipiell vurdering av om - eventuelt hvordan - beredskapsarbeidet i samfunnet bør endres som følge av grunnleggende nasjonale og internasjonale endringsprosesser.

Utvalget skal vurdere tiltak som kan bidra til styrket folkelig engasjement, mer frivillig innsats og høyere prioritering av beredskapsarbeidet i kommunene og privat næringsliv.

Utvalget skal tilrettelegge for økt offentlig bevissthet, kunnskap og debatt om sårbarhetsproblematikk i samfunnet. Sikkerhet og sårbarhet skal avveies mot ønsket om et åpnere samfunn.

Utvalget skal etablere kontakt og samarbeid med det regjeringsoppnevnte forsvarspolitiske utvalg.

Utvalget skal avgi rapport med forslag om hvilken hovedkurs som bør ligge til grunn for arbeidet med å redusere samfunnets sårbarhet og videreutvikle den sivile beredskapen innen 1. juli 2000. Utvalget skal kunne peke på behov for nærmere utredninger på enkelte områder.

Utvalget skal redegjøre for administrative og økonomiske konsekvenser av sine anbefalinger, og følge utredningsinstruksens bestemmelser for øvrig.»

Utvalget kom blant annet med forslag knyttet til

- å styrke samarbeidet mellom politi og forsvar mot mulig omfattende terror og sabotasje
- å fastsette klare sikkerhetskrav til etablering og drift av kritiske IKT-systemer
- å oppdatere retningslinjene for sikring av kraftforsyningen
- å videreføre arbeidet med kartlegging av risiko for flom og dambrudd i lys av nye risikoforhold
- å få til et tettere samarbeid eller vurdere sammenheng av tilsynene for transport med fly, båt og jernbane
- å gjøre forsyningssikkerheten innen kritiske samfunnsområder eller i særlig utsatte geografiske områder mer robust, blant annet ved å bygge inn krav til forsyningssikkerhet i avtaleverk med leverandører
- at det bør etableres en uavhengig tilsynsordning med ivaretagelsen av sikkerhet på veier og i tunneler
- at transportberedskapen bør gjennomgås, særlig med tanke på IKT-utviklingen og den økende graden av internasjonalisering innen transportsektoren

Forslag

Forslagsstillerne fremmer på denne bakgrunn følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen oppnevne et nytt sårbarhetsutvalg etter modell av sårbarhetsutvalget fra 1999, men med særlig fokus på telekommunikasjonen og strømmettet.

11. januar 2012

